

DİN VE HAYAT

TDV - İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ
DERGİSİ
SAYI: 3 - YIL: 2009

TÜRKİYE DİYANET VAKFI İSTANBUL
ŞUBESİ ADINA İMTİYAZ SAHİBİ VE
YAYIN YÖNETMENİ
(SORUMLU)
Prof. Dr. Mustafa ÇAĞRICI

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ ve
YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Kadriye AVCI ERDEMLİ

EDİTÖR
Kerime CESUR
kerime.cesur@gmail.com

YAYIN EKİBİ
Abdülkerim YATĞIN
Davut ÖZGÜL
Emine ARSLAN
E. Betül ÇAKIRCA
Kadir ÖZTÜRK
Kâmil BÜYÜKER
Kerime CESUR
Mehmet YÜKSEL
Tuğba YALÇIN
Uğur YILMAZ

TASHİH
Dr. A. Cüneyt KÖKSAL

FOTOĞRAF
Gezgin Kültür Dergisi Arşivi

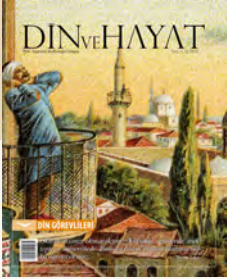
KAPAK
Liebig Kartları Dardanel Serisi
Önder KAYA Arşivi

BASIM YERİ ve TARİHİ
TDV Yay. Matbaası
Ostim Örnek San. Sıt. 1. Cd. No:11
Yenimahalle / ANKARA
Tel: (0312) 354 91 31

ISSN: 1308-9595

DAĞITIM
Osman SARIKÖSE
TDV Yay. Mat. ve Tic. İşl. İstanbul 1.Şb.
Klodfarer Cad. No:14/1 Divanyolu
Eminönü/İSTANBUL
Tel:(0212)5184604-Faks:(0212)518 8307

Yayınlanan yazıların hukuki-bilimsel sorumluluğu yazarlara aittir.

EDİTÖRDEN

Allah'ın Adıyla

DİN ve HAYAT, çoğunluğu din görevlilerinden oluşan bir grubun özverili çalışmalarını sonunda ulaşıyor size. Bu anlamda "Din Görevlileri" ana temalı bir dosya hazırlamak kendimizden konuşmak demek olacaktı, öyle de oldu. Bir yandan görevin kudsîyetinden ve öneminden bahsedilecek, bir yandan başarı dolu hizmetler ve başarılı görevliler baş tacı edilecek, diğer yandan da eksiklerimiz, kusurlarımız dile getirilecekti. Zira insanın olduğu yerde hata ve kusur kaçınılmazdır. Bununla birlikte "Kişi noksanını bilmek gibi irfan olmaz"; "İlim kendin bilmektir" gibi sözler bunların farkında olabilmenin erdemini, hata ve kusurların telifisinin imkânını anlatır. Taltifin mutluluğu yanında, haklı eleştirilerin de kendimizi bilmek adına faydasını hatırdan çıkarmamalı, gönül koymamalıyız.

Elinizdeki sayının faydalı bir çalışma olması için, dosyanın hazırlanma sürecinde hocalarımızın fikirlerine müracaat ettik. Bir hocamızın şöyle bir tavsiyesi oldu: "Din Görevlileri Haftası'nda Din Görevlileri için hazırlanacak bir dosyanın kusurlarımızdan ziyade başarılarımızı içermesi gerekir. Çünkü dâmâda kusuru, düğün gecesi söylenmez. Nasıl ki Öğretmenler Günü onlar için taltif günü ise bizim için de bu hafta öyle olmalıdır." Nezâketle yazılmış bazı eleştirel tespitlere de yer vermekle birlikte, bu öneriye büyük ölçüde uyduk. Hafta "Din Görevlileri ve Camiler Haftası" olmakla birlikte bir kaç istisna hariç "cami"yi başka bir sayıya bırakarak bize ait bir haftada bize ait bir sayı çıkarmak istedik. Çünkü ikisi birden bir sayıya sığmayacak kadar geniş. Sayımızda neler var, göz atalım: Örneğimiz Peygamberimiz'in nasıl bir imam olduğu ve dini nasıl anlattığıyla başladık dosyamıza. Kendimizi tanımladık, Osmanlılarda imamların mahallelerdeki işlevlerini irdeledik. Ahmet Muhtar Büyükçınar, İlhan Tok gibi din hizmetinde öncü olan büyüklerimizle konuştuk. Başkanımız Sayın Prof. Dr. Ali Bardakoğlu ile Diyanet İşleri Başkanlığı'nın din hizmetlerini ifâsındaki rolü ve din görevlilerimizin sorunları üzerine faydalı bir söyleşi gerçekleştirdik. Müftü Yardımcımız ve Yayın Koordinatörümüz Kadriye Avcı Erdemli ile yaptığımız söyleşinin konusu ise kadın bakış açısı ile hanımların din hizmetleri oldu. Mustafa Asım Köksal'dan yıllar önce kaleme alınmış ama hâlâ geçerliliğini koruyan alıntı yazımız, cezaevi hizmetlerini, sinemada dindar profilini anlatan ve arşiv temelli yazılarımız, bu sayımızın dikkat çeken başlıklarından bazıları.

Faydalı bir sayı olmasını diliyorum.

Emeği geçen herkese teşekkürler...

Saygılarımla
Kerime Cesur

Zencefilm
medya

Görsel Konsept Tasarım,
Uygulama Zencefil'm / Halit Ömer Camcı
Sanat Yönetmeni: Ali Bıyıklı
Tel: 0212 533 35 58

CAMİDE ÇOCUK

Abdulkerim YATĞIN*

HZ. PEYGAMBER (S.A.V.) TORUNLARI İLE MESCİDE GELEREK, ONLAR YANINDA OLDUĞU HALDE VAKİT NAMAZLARINDAN BİRİNİ KILDIRMAYA BAŞLAR. NAMAZ ESNASINDA SECDELERDEN BİRİNİ ÇOK UZATINCA ASHAB, NAMAZ SONRASINDA, SECDEYİ VAHİY GELDİĞİNDEN Mİ VEYA BİR HADİSE OLDUĞUNDAN DOLAYI MI UZATTIĞI SORDUKLARINDA HZ. PEYGAMBER (S.A.V.); "HAYIR, BUNLARDAN HİÇ BİRİ OLMADI. FAKAT OĞLUM SIRTIMA BİNDİ. BEN, ACELE EDEREK HEVESİ GEÇMEDEN (SIRTIMDAN İNİNCEYE KADAR) ONU SIRTIMDAN İNDİRMEK İSTEMEDİM." ŞEKLİNDE CEVAP VERİR.

□ Çocuklarda din ile ahlak eğitimi her ebeveynin öncelikli görevlerinden biridir. Çocuğun yaşına ve algısına uygun olarak verilen din ile ahlak eğitimi, onun manevî gelişimine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu konuda Hz. Peygamber (s.a.v.) çocukları en güzel şekilde terbiye etmemiz gerektiğini¹ ve çocuklara bırakılacak en iyi mirasın güzel terbiye olduğunu² ifade etmektedir.

Çocuklarda dinî duygu ve düşüncenin gelişimi erken yaşlardan itibaren başlamakta, gençlik döneminde giderek olgunlaşmaktadır. Din algısının oluşumunda, din ile özdeşleştirilen camiler, önemli bir konuma sahiptir. Daha hayatın başında dine ilgi ile bakan çocuğun cami ortamında karşılaştığı genel hava din algısının olumlu yönde gelişmesini sağlayabildiği gibi, hayal kırıklığına uğramasına, dine soğuk bakmasına ve hatta ileriki yaşlarda dinden tamamen uzaklaşmasına bile ne-

den olabilmektedir.

Camide din görevlisinin davranışları, cemaatin tavır, muhatap alınma, selamlaşma, güzel bir söz vb. davranışlar çocuk üzerinde derin etkiler bırakır. Bir birey olarak camiye gelen her çocuk, en az büyükler kadar saygıyı hak etmektedir. Bundan dolayı öncelikle din görevlisi ve cemaat, cami ortamının çocuklar için cezbedici olmasına gayret etmelidirler. Din görevlisi camiye gelen çocuklara güler yüz ve müsamaha göstermeli, onları rencide edecek tavır ve davranışlardan kaçındığı gibi cemaatten buna meyledenlerin de önüne geçmelidir. Kur'ân-ı Kerim'de "Allah'tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi."³ şeklinde ifadesini bulan anlayış camiye gelen yavrularımızın dağılıp gitmemeleri için onların tabiatlarına uygun davranılmasını

gerektirmektedir. Bugün gerek din görevlisine gerekse cami cemaatine, camide çocuklara nasıl davranılacağı hususundaki örnek –her konuda olduğu gibi- Hz. Peygamber (s.a.v.) olmalıdır. Zira Muaviye b. Hakem “Ben Allah’ın Resûl’ünden daha güzel eğitim veren bir öğretmen görmedim. Beni ne azarladı, ne dövdü ne de bana hakaret etti”⁴ demektedir.

Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde çocukların da mescitlere, bayram ve cuma namazlarına iştirak ettiğine dair pek çok rivayet bulunmaktadır.⁵ Abdullah b. Şeddâd’ın naklettiğine göre Hz. Peygamber (s.a.v.) torunları ile mescide gelerek, onlar yanında olduğu halde vakit namazlarından birini kıldırmaya başlar. Namaz esnasında secdelerden birini çok uzatınca ashab, namaz sonrasında, secdeyi vahiy geldiğinden mi veya bir hadise olduğundan dolayı mı uzattığı sorduklarında Hz. Peygamber (s.a.v.); “Hayır, bunlardan hiç biri olmadı. Fakat oğlum sırtıma bindi. Ben, acele ederek hevesi geçmeden (sırtımdan ininceye kadar) onu sırtımdan indirmek istedim.” şeklinde cevap verir.⁶ Oysa camide çocuk görmeye pek alışık olmayan cemaatimizden zaman zaman aksi durumlar sâdır olabilmektedir. Pedagog Ali Çankırılı’nın bir anısı bun güzel bir örnektir. Ali Bey’in namaz kıldığı esnada çocuğunun gelip boynuna sarıldığını gören yaşlı bir aile dostu, çocuğu azarlarcasına babasının boynundan alır, Ali Bey’e de “Kalk namazını tekrar kıl, böyle namaz olmaz” diye karşılık verir. Ali Bey yaşlı amcaya, Hz. Peygamber’in de aynı şekilde torunları omzunda iken namaz kıldırıldığını söylediğinde ise “Nereden uyduruyorsun, olmaz öyle şey, Peygamber öyle şey yapmaz!” diye çıkışır.⁷

Yine Hz. Peygamber (s.a.v.) bir Cuma günü binlerce mü'minin karşısına çıkıp hutbe okurken, daha yaşları küçük olan iki torunu Hasan ve Hüseyin mescide gelirler. Hz. Peygamber’in yanına gelmeye çalışan torunlarından biri düşer. Hemen Hz. Peygamber hutbesine ara verip torununu kaldırmak için onların bulunduğu tarafa doğru yönelir. Sahabiler, yere düşen çocukları kucaklayıp Hz. Peygamber’e verirler. İki torununu da kucağına alan Allah’ın elçisi, tekrar minbere çıkar ve hutbesine kaldığı yerden devam eder. Hutbenin sonuna kadar da onları kucağından indirmez.⁸ Bu davranış sahabe için de bizler için de yol göstericidir.

Din görevlilerimiz öncelikle kendi çocuklarını da yanlarına alarak, çocukların camiye iştirakine ön ayak olmalı, cemaati de çocuklarını camiye getirmeye teşvik etmelidirler. Camilerin çocuk sesleri ile şenlenmesine vesile olmalı, hatta bunun için seferber olmalıdırlar. Çocuklar minare gölgesinde koşarak, kubbe altında oynayarak o manevi havayı teneffüs etmelidir. Ya çocuk camide gülerse? Varsın gülsün! Ya koşarsa? Varsın koşsun! Ya uykusu gelip uyursa? Varsın uyusun! Çocuğun camide koşması, ağlaması, gülmesi günah mı?

Çocuğun namazında büyükler gibi ciddiyet aranmaz. Çocuk anlamını bilmediği için namazı da bir oyun gibi algılar. Onların, Büyükler namaz kılarlarken gelip önlerine yatması, kılarlarken sırtlarına çıkması, türlü şaklabanlıklar yaparak dikkat çekmek istemesi normal karşılanmalıdır. Bazen büyükleri taklit ederek gelip onlarla namaza durabilir, ama canları sıkılınca namazı bırakıp gidebilirler. Namazlarda birbirlerini çeğiştirebilir, gülebilir, yüksek sesle konuşabilirler. Bu davranışlar, çocukların namazın mânâ ve ehemmiyetini kavrama durumunda olmadıklarından dolayıdır. Onların çocuk oldukları unutulmadan belli bir dereceye kadar koşup oynamalarına bile izin verilmelidir. Onlar şunu yapma, bunu yapma, dur koşma, ses etme... şeklinde yasaklara değil sevgiye,

Camide çocuklara yasaklarla değil, sevgi, güler yüz ve müsamahayla yaklaşılmalıdır. Bu konuda din görevlisine önemli görevler düşmektedir. Zira din görevlisi, özellikle çocuklarda din ile eşdeğer kabul edilmektedir.

değere layıktırlar. Cami adabı en güzel şekilde incitmeden, tatlı dil güler yüz ile anlatılmalıdır.

Camide çocuklara yasaklarla değil, sevgi, güler yüz ve müsamahayla yaklaşılmalıdır. Bu konuda din görevlisine önemli görevler düşmektedir. Zira din görevlisi, özellikle çocuklarda din ile eşdeğer kabul edilmektedir. Onlar için imam ya da müezzin dini temsil eder, hatta dinin müşahhaslaştırılmış halidir. Çocuk onların tepki ve davranışlarını dine hamleder. Çocuğun dünyasında hoşgörür sahibi bir din görevlisi hoşgörür bir din demektir. Yasaklayıcı, azarlayıcı, soğuk bir din görevlisi de aynı şekilde çocukta sevgiden uzak, kendisini kucaklamayan bir din anlayışın temayüz etmesine neden olabilir.

Camilerimizde din görevlilerinin çocuklarla en faz-

la hemhal oldukları zaman yaz kurslarıdır. Özellikle bu dönem çocukların dinî duygularının oluşmasında en önemli yapı taşlarından birini teşkil etmektedir. Cami ve din görevlisi hakkında gerek toplumda bahsedilen olumsuz örneklerden kaynaklanan gerekse sinema, televizyon, gazete gibi görsel ve yazılı yayınlarda yansıtılan ve gerçeklerle örtüşmeyen din adamı ve cami örnekliliği çocukların camiye ve din görevlilerine karşı bir ön yargı oluşturmalarına neden olmaktadır. Yapılan bir araştırma, yaz kursları için camiye gelen çocukların taşıdıkları bu ön yargılarını, yaz kurslarına başladıktan sonra terk ettiklerini ortaya koymaktadır. Özellikle cami görevlilerinin güler yüz ve müsamahasının bunda etkili olduğu ifade edilmektedir.⁹ Din görevlisinin çocuklara gösterdiği ilgi, teşvik, güler yüz ve destek onların dinî mekanlara gelmesini ve dinî düşünce hakkındaki olumlu düşüncelerini anne-babadan daha çok etkilediği gözlemlenmektedir.¹⁰

Çocukların din ile ilgili ilk bilgi ve tecrübelerinin kaynağında camiler bulunmaktadır. Bugün ülkemizdeki pek çok vatandaşımızın dinî bilgisi çocukluk çağlarında camilerde aldıkları eğitimle sınırlıdır. Bu dönemdeki din algısı da ileriki dönemler için önemli bir yer işgal etmektedir. Ayrıca yapılan araştırmalarda ibadet eğitimi

ve öğretimi için en verimli kurumun yaz Kur'an kursları olduğu görülmektedir.¹¹

Camilerde önemli olan öğretimden ziyade uygulamalı bir eğitimle dinî ve ahlaki duyguların kazandırılması olmalıdır. Öncelikle camiye, hocayı sevmenin dinî sevmekle eşdeğer olduğunu bilmemiz gerekir. Camiyi ve hocasını seven çocuk dinini de sevecektir. Şunu unutmamak gerekir ki yaşlıları yazlığa, denize giderken onlar dokuz aylık yorucu bir ders maratonunun ardından camilere gelmektedirler. Bugün gezi programları, sosyal etkinlikleri fazla, görsel materyalleri ve teknolojik imkânları çokça kullanan, eğlendirerek öğreten, hoşgörülü ve güler yüzlü görevlilerin olduğu camilerin daha çok tercih edilmesi, çocukların nasıl bir cami ve din görevlisi arzu ettiklerini ortaya koymaktadır. Yaz kursları için yapılan bir araştırmada kursların hoca merkezli olduğu görülmekte, eğer hoca iyiyse kurs da iyi olarak kabul görmektedir. Camilere iştirakte ve devamda en önemli neden olarak hocalar gösterilmektedir.¹²

Küçük bir öğrencinin "Hocam en güzel kurs bizimki" cümlesine karşılık "Neden?" sorusuna "Çünkü siz bizi hiç dövmüyorsunuz, kızmıyorsunuz, hatta biz çalışsak bile hep gülerek cevap veriyorsunuz" cevabı, çocukların cami ve din görevlisi hakkındaki algılarını en güzel

şekilde özetlemektedir.

Unutmayalım ki, bir söz, bir davranış, bir gülümseme belki de bir kişinin tüm hayatını değiştirebilir. Bir gün, genç sayılabilecek bir kişi, her halinden sıkıldığı belli olan bir tavırla yanıma yaklaşarak, "Hocam siz isteyene Kur'an öğretiyormuşsunuz" dedi. "Evet vaktiniz olduğu her zaman yardımcı olmaya çalışırım" diye karşılık verdim. "Ben Kur'an öğrenmek istiyorum, ama çok zor öğreniyorum, yapabilir miyim acaba?" şeklindeki tereddüdüne, acelemiz olmadığını yavaş yavaş öğrenebileceğimizi söyledim. İlerleyen zamanlarda başından geçen, ilk karşılaşmamızdaki çekingenliğini de tefsir eden ve hayatında önemli bir dönüm noktası olan bir olayı benimle paylaştı. Bu genç ilkökul sınıflarında gittiği bir kursta çok sert bir hocasının olduğunu ve herkesin Kur'an'a geçtiğini sadece üç arkadaşı ile Kur'an'a geçemediklerini, bundan dolayı da kurs hocası tarafından feci şekilde dövüldüğünü ifade etti. Bu olaydan sonra kurstan ayrıldığını, o günden sonra bir daha kursa gitmek şöyle dursun, yirmi yıl camiye bile uğramadığını anlattı. Bir vesile ile tekrar Kur'an öğrenmek istediğini söylerken kaybedilmiş yirmi yılın hesabı gözlerimin önünden geçiyordu.

Hulasa çocukları camiye kazandırmak adına baş-

ta anne babalar olmak üzere, din görevlileri ve cemaat olarak herkese büyük görevler düşmektedir. Ancak mesuliyetin en büyüğü din görevlileri olarak bizlere düşmektedir. Mümkünse namazlardan sonra çocukları onore edici sözler söylenmeli ve davranışlarda bulunulmalıdır. Çocukların başı okşanmalı, tatlı söz söylenmeli, tebrik edilmeli, hatta imkanlar dahilinde küçük hediyeler verilmelidir. Zira her yıl başta yaz kuran kursları olmak üzere, bayram, teravih ve çeşitli vesilelerle yüz binlerce çocuk Allah'ın evini ziyarete geldiğine göre onları Allah adına ağırlamak da biz din görevlilerine nasip olmaktadır. Allah'ın misafirlerine en güzel hizmeti yapmanın da boynumuzun borcu olduğu kanaatindeyim. ■

D İ P N O T L A R

1. İbn Mâce, "Edeb", 3.
2. Tirmizi, "Birr", 33.
3. Âl-i İmrân 3/159.
4. Ahmed b. Hanbel, V, 447-448.
5. Buhârî, "İydeyn", 16.
6. Nesâî, "İftitâh", 82.
7. Ali Çankırlı, Çocuğun Manevi Eğitimi, İstanbul, 2006, s. 15.
8. Buhârî, "Fiten", 20.
9. İrfan Başkurt, Din Eğitimi Açısından Kuran Öğretimi ve Yaz Kursları, s. 172.
10. Ramazan Buyrukçu, Kuran Kurslarında Din Eğitim ve Öğretiminin Verimliliği Üzerine Bir Araştırma, Isparta, 2001, s. 74.
11. İsmail Sağlam, Çocuk ve İbadet, İstanbul, 2003, s. 92.
12. İrfan Başkurt, a.g.e., s. 237.